

בְּשָׂרָא בְּחֵלְבָא - מַעֲשֵׂה דִּילְתָּא

■ חולין קט ע"ב עם פירוש רש"י:

אָמְרָה לִיה יִלְתָּא אַשְׁתּוּ, לְרַב נַחְמָן: "מִכְדִּי כָל דְּאָסֵר לֹן רַחֲמָנָא שָׂרָא לֹן כְּוֹתִיָּה:

אָסֵר לֹן דְּמָא, שָׂרָא לֹן כְּבָדָא כולו דס הוא קרוש טעם דס לו;

אָסֵר לֹן נְדָה, שָׂרָא לֹן דָּם טוֹהַר שֶׁל כְּתוּלִין וְשֶׁל יָמֵי טוֹהַר שֶׁל יוֹלְדֵת;

אָסֵר לֹן חֵלְבָּ בְּהֶמָּה, שָׂרָא לֹן חֵלְבָּ חֵיָּה;

אָסֵר לֹן חֲזִיר, שָׂרָא לֹן מוֹחָא דְּשִׁיבוּטָא שֶׁל דג שָׁמּוּ שִׁיבוּטָא טַעֲמֻו כְּטַעַם חֲזִיר;

אָסֵר לֹן גִּירוּתָא עוֹף טַמֵּא הוּא, לִישָׁנָא דְּכוּוּרָא יֵשׁ לוֹ טַעַם גִּירוּתָא;

אָסֵר לֹן אֶשֶׁת אִישׁ, שָׂרָא לֹן גְּרוּשָׁה בְּחֵיָּי בַּעֲלָהּ שֶׁרָא לֹן גְּרוּשָׁה וְאִף עַל פִּי שֶׁנֶּעֱלָה חֵי;

אָסֵר לֹן אֶשֶׁת אַח, שָׂרָא לֹן יְבָמָה;

אָסֵר לֹן כְּוֹתִיָּת, שָׂרָא לֹן יְפֹת תֹּאֵר.

בְּעִינֵן לְמִיכָל בְּשָׂרָא בְּחֵלְבָא?" ומה אמלא היתר דוגמתו?

אָמַר לְהוּ רַב נַחְמָן לְטַבְּחֵי: "זִיְקוּ לָהּ כְּחֵלְי" שְׂפּוּדוֹ, תָּנוּ לָהּ כַּחַל בְּשָׂפּוּד.

■ בספר פתח עיניים¹, על הגמרא הנ"ל (חלק שני, דף קל) מתייחס לסיפור זה ופותר על ידו שאלה שנשאל וז"ל:

בְּעִינֵן לְמִיכָל בְּשָׂרָא בְּחֵלְבָא וְכוּ' מִכָּאֵן הַשְּׁבִתִּי

מִכָּאֵן הַשְּׁבִתִּי לְנִכְבֵּד גְּבִיר אֶחָד שֶׁחָקַר בְּעִינֵן הֶמֶן שֶׁהָיָה מְשַׁתְּנָה וְהָיָה טַעֲמֻו כְּטַעַם הַדָּבָר שֶׁחָפֵץ², אִם חָשַׁב לְאָכֹל חֲזִיר אוֹ שְׂאֵר אֲסוּרִין וְיִטְעֲמֻן בְּמֶן אֵי עֶבֶד אֲסוּרָא?

וְהַשְּׁבִתִּי, דְּכִינֵן דִּיּוֹדַע דְּמָה שְׂאוּכַל הוּא הֵתֵר, סָגִי. וְהִרְאִיתִּי, דִּילְתָּא אָמְרָה: "בְּעִינֵן לְמִיכָל בְּשָׂרָא בְּחֵלְבָא", וְאָמַר לְהוּ רַב נַחְמָן: "זִיְקוּ לָהּ כְּחֵלְי", אִם כֵּן, אֶפְלוּ טוֹעִים אֲסוּר, כִּינֵן דְּמָה שְׂאוּכַל יוֹדַע שֶׁהוּא הֵתֵר, אֵין בְּדָבָר אֲסוּר.

וְתוֹ, דְּזָה הָיָה מַעֲשֵׂה שְׂמִים לְהַתְּהַפֵּךְ בְּמֶן כְּפִי מָה שְׂרוּצָה לְטַעַם, וְאִם חָשַׁב לְאָכֹל אֲסוּר, הֶמֶן לֹא הָיָה מִתְּהַפֵּךְ אִם הָיָה עוֹשֶׂה אֲסוּר בְּזָה.

לְנִכְבֵּד גְּבִיר אֶחָד שֶׁחָקַר בְּעִינֵן הֶמֶן שֶׁהָיָה מְשַׁתְּנָה וְהָיָה טַעֲמֻו כְּטַעַם הַדָּבָר שֶׁחָפֵץ אִם חָשַׁב לְאָכֹל חֲזִיר אוֹ שְׂאֵר אֲסוּרִין וְיִטְעֲמֻן בְּמֶן אֵי עֶבֶד אֲסוּרָא. הַשְּׁבִתִּי כִּינֵן דִּיּוֹדַע דְּמָה שְׂאוּכַל הוּא הֵתֵר סָגִי וְהִרְאִיתִּי דִּילְתָּא אָמְרָה בְּעִינֵן לְמִיכָל בְּשָׂרָא בְּחֵלְבָא וְאִל רַב־נַחְמָן זִיְקוּ לָהּ כְּחֵלְי אִם אֲפִי טוֹעִים אֲנִי־סוּר כִּינֵן דְּמָה שְׂאוּכַל יוֹדַע שֶׁהוּא הֵתֵר אֵין בְּדָבָר אֲסוּר. וְתוֹ דְּזָה הָיָה מַעֲשֵׂה שְׂמִים לְהַתְּהַפֵּךְ הֶמֶן כְּפִי מָה שְׂרוּצָה לְטַעַם וְאִם חָשַׁב לְאָכֹל אֲסוּר הֶמֶן לֹא הָיָה מִתְּהַפֵּךְ אִם הָיָה עוֹשֶׂה אֲסוּר בְּזָה וְעוֹד הֵאֲרַכְתִּי בְּלֻקוּטֵי בְּסִיד:

■ הרב זילברשטיין בחשוקי חמד (פסחים מד ע"ב) דן בשאלה דומה להנ"ל וז"ל: ישנם יהודים שעלו מברית המועצות והורגלו שם לאכול דבר אחר, וחוזרים בתשובה וקשה להם להמנע ממזון שהורגלו בו, **האם מותר לייצר עבורם מזון כשר, שטעמו כטעם חזיר?**

והביא בתשובה את דברי הפתח עיניים הנ"ל (שאפשר להתיר בנד"ד), אלא שסיים שם מדברי חמיו הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאמר: שלולא דברי הפתח עיניים היה לנו להמנע מאכילת דבר שיש בו טעם חזיר וכדומה, כמו שנאמר הזהר מהכיעור³, ולא דמי לשיבוטא או לכחלא, שהשי"ת יצר אותם בעולמו והם כשרים בתכלית, אבל לחתור ולמצוא טעם של חזיר שהשי"ת תיעב אותו, גם עלינו לתעבו ולא לאכלו.

¹ חידושים וביאורים נפלאים בהלכה ואגדה על הש"ס, להגאון הרב חיים יוסף דוד אזולאי.

² ומקור הדברים במכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה ד: "אֵת אֲשֶׁר תֹּאֲפוּ אִפּוֹ, וְאֵת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בִּשְׁלוֹ" (שמות טז, כג), ר' יהושע אומר: מי שהוא רוצה אפוי, היה מתאפה לו, והרוצה מבושל, היה מתבשל לו. ר' אלעזר המודעי אומר: הרוצה לאכול דבר אפוי, היה טועם בו כל אפויים שבעולם, והרוצה לאכול דבר מבושל, היה טועם בו כל בשולים שבעולם.

וכן בגמרא יומא דף עה עמוד ב: כתיב (לגבי המן) "לחם", וכתוב "שמן" וכתוב "דבש", "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים" (שמות טז, ד); "והיה טעמו כטעם לשד השמן" (במדבר יא, ח); "וטעמו כצפיחית בדבש" (שמות שם, לא)). אמר רבי יוסי ברבי חנינא: לנערים - לחם, לזקנים - שמן, לתינוקות - דבש.

ומ"מ כתב רש"י עה"פ בבמדבר יא, ה ד"ה אֵת הַקֶּשֶׁאִים - אמר ר' שמעון: מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאלו? מפני שהן קשים למניקות, אומרים לאשה: "אל תאכלי שום ובצל, מפני התינוק". משל למלך וכו', כדאיתא בספרי.

³ ע"פ דרך ארץ זוטא ח: הַרְחֵק מִן הַכְּעוֹר וּמִן הַדּוֹמָה לוֹ וְקָרֵב לְדָבָר הַמִּתְקַבֵּל וְלִקְלֵל הַדּוֹמָה לוֹ.